

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—, polletno
Din 16.—, četrtletno Din 9.—, ino-
zemstvo Din 64.—.
Poštno-čkovni rač. 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO
Z MESEČNO PRILOGO „NAŠ DOM“

Uredništvo in upravništvo: Maribor, Koroška c. 5.
Telefon 2113

Cene inseratom: cela stran
Din 2000.—, pol strani Din 1000.—,
četrt strani Din 500.—, 1/8 strani
Din 250.—, 1/16 strani Din 125.—,
Mali oglasi vsaka beseda Din 1.20.

Usoda naših občin.

Družina je osnovna celica družabnega življenja, utemeljena v človeški naravi. Skupina družin, naseljenih na določenem kraju, tvori občino. Iz tega sledi, da občina ni državna tvorba, marveč je tvorba naravnega prava, ki ji določuje namen, pravice in delokrog. Preden je bila država, so bile občine. Velike so naloge, ki jih ima občina izvrševati na gospodarskem, prosvetnem in zdravstvenem polju. Kjer ne zadostijo sile posameznikov, posega vmes občina s svojo večjo storilno sposobnostjo. Da more svoje naloge izvršiti, je občini po naravnem pravu zajamčena gotova mera samouprave. Čim večja je ta mera, tem bolje za občinarje.

Naš list je vedno v raztolmačenem smislu opredeljeval bistvo občine. Kar se posebej tiče naših občin v Sloveniji, smo vedno branili stališče, da so to zgodovinske tvorbe, nastale kot plod zgodovinskega razvoja razmer v našem ljudstvu. Zato naj bi se te tvorbe, kolikor le mogoče, tudi v bodoče zadržale. Prodrlo pa je stališče, ki je označeno s pridevkom: Velike občine. Redovito naj bi vsaka občina imela 3 tisoč prebivalcev. Ako se bo to načelo izvedlo, se bo v Sloveniji izvršila zelo velika sprememba, ki bo najgloblje segala v življenje našega ljudstva. Bodočnost bo pokazala, kakšne bodo posledice te spremembe in ali bodo »velike« občine uresničile vse tiste nade, ki se v nje stavijo.

Načrt zložitve občin je menda že po vseh srezih izgotovljen. Iz poročil, ki so bila objavljena po časnikih, se da razbrati, da so v tem oziru po raznih krajih obstojale različne želje, ki niso bile vse zadovoljene. V nekaterih srezih se je izvršila jako širokopotezna zložitve: število občin se je reduciralo (zmanjšalo) na eno tretjino, celo na eno četrtino prejšnjega števila. Nekaj pa moramo tukaj še enkrat poudariti, kar smo že velikokrat naglašali: zdru-

žitev občin naj ne zadene samo kmetskih občin, marveč naj zadene tudi malomestne in trške občine.

Ako se morajo kmetske občine podvreči določbi, da mora število prebivalcev nove občine znašati vsaj 3 tisoč ljudi, zakaj ne velja isto določilo za malomestne in trške občine? Enaka pravica za vse! Posamezni kraji na kmetih so ponekod jako razdaljeni drug od drugega in vendar se morajo združiti. Zakaj se ne bi malomestne in trške občine združile s svojimi okolici, od katerih jih ne loči nobeno razdalje? Prebivalstvo teh mest in trgov živi gospodarsko izključno od kmetov. Ako pa vlada med malim mestom, odnosno trgov in kmetskimi okoljem gospodarska skupnost, zakaj bi ne vladala tudi občinska skupnost?!

Kmetsko ljudstvo zahteva to skupnost, in sicer po pravici. Ako se bodo ohranile malomestne in trške občine, se bo ustvaril položaj, da bo okoli malega teritorija (ozemlja) mesta ali trga kot nekakega središča se razprostiralo ozemlje velike »okoljske« občine, kateri mesto ali trg ne bo občinsko središče. Še več. Zgodilo se bo tudi to, da bo velika okoliška občina, ki se bode razprostirala po celem ostalem ozemlju župnije in morda še tudi po drugih župnijah, morala v mestu ali trgu si zgraditi novo občinsko hišo, ker bo drugače prav težko najti primerne sedeže za občinski urad velike občine.

Načrti o zložitvi občin so se vposlali banski upravi. Kakšna odločitev bo tukaj padla, ne vemo. Tudi še ni določeno, do katerega termina naj se izvrši združitev občin. Kar pa se tiče občinskih volitev, je ministrski predsednik dr. Sršič napovedal, da se bodo vršile še v tem letu.

*

Pozivi in zatrjevanja brez jamstev.

Po vsem svetu odmeva poziv k miru. Temu pozivu je dal poseben poudarek predsednik Zedinjenih držav — Franklin Roosevelt s svojo mirovno spomenico, ki jo je poslal 16. maja vladam 54 držav, katere so zastopane na mirovni konferenci v Ženevi. V tej spomenici predlaga predsednik ameriških Zedinjenih držav, da naj vse države podpirajo Macdonaldov predlog

za odstranitev napadalnega orožja. To orožje je namreč mnogo močnejše kakor obrambno. Obmejne utrdbe, žične ovire, strelski jarki in sploh vsa obrambna sredstva niso več nepremagljiva v primeri z modernimi vojnimi letali, težko artiljerijo, tanki in strupenimi plini. Če se vse države sporazumno odrečejo posesti in uporabi takega orožja, potem bo vsak uspešen

napad na kakšno državo nemogoč. Za izvedbo Macdonaldovega načrta naj se čimprej sklene pogodba. Med tem naj nobena država ne poveča svoje oborožitve preko mej, ki jih določajo obstoječe pogodbe. Vse države naj sklenejo svečano končnoveljavno nenapadalno pogodbo, s katero naj se obvežejo, da ne bodo poslale preko svoje državne meje nobene, kakršne koli oborožene sile.

Rooseveltove proglas državam sveta, tudi sovjetski Rusiji, ima namen rešiti razorožitveno konferenco. Vsled nemške zahteve: ali se razorožijo vsi, ali pa se bo Nemčija oborožila do zob, je razorožitvena konferenca prišla v zelo napet in nevaren položaj. Ako pa se razbije razorožitvena konferenca, bo tudi onemogočena svetovna gospodarska konferenca. Brez te konference, tako sodi predsednik Roosevelt, pa je nemogoče gospodarsko ozdravljenje in obnovenje evropskih in drugih držav. Radi tega namena, kajpada tudi radi vsebine je bil Rooseveltov proglas povsod prijazno sprejet. Smatra se kot dokaz, da je Amerika stopila iz ozadja hladnega opazovalca evropskih razmer in težav ter da bo dejansko posegla vmes, da te razmere uredi ter težave odstrani. Bil li pa Rooseveltov proglas veliko bolj učinkovit, ako bi se med njegovimi predlogi tudi nahajale določbe o kaznih zoper rušilce miru, ki se ne obojavljajo rabiti orožje za rešitev svojih sporov s sosedom in jamstvo Amerike, da bo sodelovala pri izvrševanju teh kazni. Le na tak način bi bila zajamčena varnost posameznih držav in z njo mir.

Rooseveltov proglas je nedvomno vplival na izjavo, ki jo je naslednji dan dal kancler Hitler na seji nemškega državnega zbora v Berlinu. Ta seja je nudila sliko narodno-socialističnega zborovanja, kjer govori »Führer« in kjer je razprava, zlasti stvarno-kritična razprava izključena. Po Hitlerjevem govoru zastopniki posameznih strank niso imeli, ker niso smeli, stvarnih političnih govorov, marveč so podali samo kratke izjave. Nato pa so vsi skupaj — tudi socialni demokratje — glasovali za resolucijo, da državni zbor kot zastopstvo nemškega naroda odobrava izjavo državne vlade. Kar se tiče Hitlerjeve izjave, je bila polna zagotavljanj in zatrjevanj. Zagotovil je Hitler Francoze in Poljake, da noče ponemčiti nobenega Francoza in Poljaka. V tem zagotovitvi manjka ugotovitev, kako izvršujejo Nemci dolžnost narodno-manjšinskega varstva napram Slovanom, osobito napram Lu-

žiskim Srbom. V pojasnilo Hitlerjeve zagotovitve, da je ideja ponemčevanja bila plod miselnosti preteklega veka, najbolje služi položaj koroških Slovencev, ki so izpostavljeni brezobzirnemu in brezvestnemu ponemčevanju. Ali je torej ideja ponemčevanja prevladovala samo v Nemcih preteklega veka? Iste vrednosti so tudi ostala zagotavljanja Hitlerjeva o tem, da narodno-socialistična milica služi samo notranji nemški politiki, kakor tudi Stahlhelm (jeklene čelade); da je Nemčija izpolnila

vse svoje obveznosti; da je strah pred Nemčijo neupravičen, ker ona ne bo napadla drugih držav itd. Bila so to zagotavljanja in zatrdila brez potrebnih jamstev. Mesto jamstev je sledila zahteva po reviziji versajske mirovne pogodbe, ki je baje ubila idejo mednarodnega čuta za pravičnost. Nemčija ne bo v nobenem slučaju in pod nobenim pogojem dopustila, da se ji večno diktira red, ki ga je naložila versajska pogodba.

== ==

RAZNIH DRŽAV

Sesianek zunanjih ministrov male antante se bo vršil od 29. maja do 1. junija v Pragi.

Avstrija se brani na vso moč hitlerjanstva. Avstrijska Dollfussova vlada se brani z vso neustrašenostjo, da ne bi prišel hitlerjizem tudi v Avstrijo do premoči. Bavarski pravosodni minister dr. Frank je zadnje dni brez običajnega sprejema obiskal Avstrijo in je imel v Gradcu, kjer je med visokošolci zelo mnogo Hitlerjevih navdušenih pristajšev, proti avstrijski vladi hujskajoč govor. Radi tega napada je moral dr. Frank pod policijskim nadzorstvom zapustiti avstrijsko ozemlje. Ta izgon

ministra bi bil skoraj pretrgal običajne politične zveze med obema državama. — Avstrijska vojaška uprava je pozvala vojaštvo, da mora izstopiti iz Hitlerjeve stranke, sicer bo vsak član narodno-socialistične stranke odpuščen iz službe. Dollfussova vlada resno preti, da je trdno odločena odstraniti iz vrst državnih nameščencev vse narodno-socialistične (Hitlerjeve) agitatorje.

Židom v Nemčiji odvzeta možnost, da bi bili kmetje. Hitlerjeva nemška vlada na vso moč pritiska na žide in jih poriva iz javnih služb. Najnovejši zakonski načrt pruske vlade jemlje židom možnost, da bi bili kmetje. Po tem zakonu bodo imele pravico do podedovanja samo »čistokrvne« rodbine, ki se bodo lahko izkazale, da štiri rodove nazaj ni v njih židovske krvi. Ta zakon stopi v veljavo 1. junija.

PO SVETU KATOLIŠKEM

Žrtev narodno-socialističnega divjaštva. Narodno-socialistične čete divjajo ne samo proti komunistom in proti marksistom, marveč tudi proti zavednim katoličanom. Navedli smo že nekaj primerov preganjanja katoliških duhovnikov. Nič boljše se ne godi katoliško-zavednim laikom. Med žrtvami narodno-socialistične surovosti je tudi znani katoliški pisatelj dr. Gerlich. Mož je bil rojen kot protestant in je dolga leta živel kot protestant. H katolicizmu se je spreobrnil spričo čudovitih dogodkov, ki se dogajajo v Konnersreuthu na Bavarskem. Tamkaj živi Terezija Neumann, ki že 7 let ničesar ne zauživa, ne je in ne pije. In vendar živi in je krepka. Po petkih doživlja trpljenje Gospodovo ter nosi na rokah in drugih delih telesa znamenje Gospodovih ran. Protestant dr. Gerlich, ki je bil nameščen kot urednik v nekem svobodomiselnem nemškem časniku, je prišel v Konnersreuth, da se na lastne oči prepriča o stvareh, ki se tamkaj godijo. Kar je videl, je napravilo na njega velikanski vtis. Tako močno je vse to, čemur je bil priča v Konnersreuthu, na njega vplivalo, da je postal katoličan. Dr. Gerlich je prvi spisal dve obširni knjigi o Tereziji Neumann. Svoj poklic kot katoliški pisatelj je smatral zelo resno ter s članki in spisi nastopal proti narodnim socialistom in njihovim nekrščanskim nazorom. To mu je nakopalo sovraštvo te stranke. Ko je stranka za-

vladala v Nemčiji, so narodno-socialistični udarniki napadli tudi dr. Gerlichu ter ga zaprli. Njegova nadaljna usoda je zavita v globoko meglo. Ni vesti več o dr. Gerlichu. Nekateri menijo, da je vsled udarcev in ran, ki jih je dobil pri aretaciji, že umrl. Drugi poročajo, da ga je pri napadu udaril škorenj narodno-socialističnega napadalca v oko ter so se mu očala zarila v oko, ki je oslepel; drug oko pa je tudi v nevarnosti, da ga zadene ista usoda. Ženi dr. Gerlichu ni dovoljeno, da bi obiskala svojega moža; še povpraševati ne sme za njegovo usodo. Takšna je kultura, ki se sedaj širi po Nemčiji.

Radi poziva k velikonočni spovedi. Kakšna samovolja in brezpravnost vlada sedaj v Nemčiji, dokazuje naslednji slučaj: V Altöttingu, znanem romarskem malem mestu na Bavarskem, je narodno-socialistični posebni komisar na okrajnem uradu H. Malkomeš izdal ukaz, da mora urednik tamošnjega Marijinega lista kanonik Vogel radi nekega članka, ki ga je v listu objavil dne 15. aprila, odložiti uredništvo ter zapustiti Altötting. Ali je kanonik kaj zapisal proti narodnim socialistom? Morda kaj takega, kar bi ogrozilo mir v državi? Morda so bile njegove besede takšne, da bi prišel v nevarnost sam Hitler s svojim režimom? Kaj je torej zapisal kanonik Vogel? Nič drugega ne kot to-le: »Ne izgovarjaj se! Nimam v mislih ne Turka ne žida ne protestanta ne brezbožnika, marveč tebi veljajo moje besede, ki si krščen. V mesecu aprilu še imaš važno zadevo urediti z Bogom, namreč velikonočno spoved.« To so torej tiste besede, ki jih narodno-

social. komisar smatra kot motnjo miru v Nemčiji. Ne sme se katoličanov pozvati, da izpolnijo svojo velikonočno dolžnost napram Bogu in sebi. Poziv k spovedi je v Nemčiji kazniv. Lepi razmere! Radi poziva k spovedi se kaznuje veleugleden duhovnik in izvrsten urednik, ki je nabožni list dvignil do višine 90.000 naročnikov. Morda pa je ravno to visoko število naročnikov bilo pravi vzrok, omenjeni članek pa samo povod za odstavitev urednika. Ta slučaj tudi osvetljuje lastnosti in nastopanje narodno-socialističnih komisarjev. Malkomeš ni Bavarec, marveč je iz Hessena, ni katoličan, marveč je protestant; ni juridično (pravoslovno) izobražen mož, marveč je prej bil pisar v neki fabriki. Pri ljudeh je bil radi svojega nastopanja skrajno nepriljubljen. Sedaj ta mož zabičuje Bavarcem ljubezen do nemškega narodnega socializma. Takšna je sedaj svoboda v nemški državi.

Španski katoličani se organizirajo. V dobi pred revolucijo, ki je v Španiji uvedla republikansko obliko vlade, so španski katoličani omejevali katoliško udejstvovanje na zgolj zasebno versko področje. Javnost so prepuščali nasprotnikom katolicizma: framasonom, liberalcem in socialistom. Ko so valovi revolucije zahrumeli preko Španije, so katoličani naenkrat začutili, da so brez zaslombe v javnosti. Ne samo ulica je bila proti njim, marveč vse sile, ki so dejavne v političnem in socialnem življenju, so se obrnile proti katolicizmu. Katoličani so takrat iz lastne skušnje doznali, kaj so zamudili. V moderni dobi ni mogoče uveljaviti verske ideje, ako se njeno izvrševanje utesni med štiri stene cerkvenih poslopij. Treba je poseči v javnost. Potrebne so organizacije, ki bodo katoliške misli in težnje zanesle v politično in gospodarsko življenje. Ako bi bili španski katoličani imeli svoje lastne prosvetne, gospodarske in politične organizacije med ljudstvom, osobito med kmeti in delavci, bi jih razdivjane tolpe meščanskega in delavskega svobodomiseltva ne bile mogle pritisniti ob steno. Katoličani v Španiji so mnogo zamudili. Vendar začasno zamujeno, ni dokončno izgubljeno. Zavedni katoličani so začeli popravljati prejšnje napake. Njihovo geslo sedaj slove: Katoliški aktivizem (dejavnost) v vsem javnem življenju! Posebno pozornost obračajo proučevanju socialnega vprašanja delavcev in kmetov. V Madridu se vrši štirimesečni socialni tečaj, na katerem se izobrazujejo tisti, ki bodo vodili kmetske in delavske organizacije. Predmeti, ki se obravnavajo na tem in na sličnih tečajih, so ti-le: obramba katoliške resnice, zavrnitev napadov na katolicizem, katoliško pojmovanje socialnega vprašanja, socialna politika, namen in način delovanja strokovnih organizacij. Vigred v naravi je vzbudila pomlad tudi med španskimi katoličani.

Katolicizem na Japonskem. V 16. stoletju se je katoliška vera začela na Japonskem jako širiti. Misijonarji, zlasti jezuitje, so imeli velike uspehe. Cela dežela je bila na potu pokristjanjenja. Bili pa so politični razlogi, ki so